LEIE
DAL
Klimaatmanifest
voorjaar 2018
ZeroRegio

COLOFON

Dit document is een publicatie van:
Intercommunale Leiedal
President Kennedypark 10 - BE-8500 Kortrijk
tel +32 56 24 16 16 - fax +32 56 22 89 03
stedenbouw@leiedal.be

Ontwerpers:
Merel Goossens
Hannelore Fabri
Nele Vandaele

Met de steun van:

In samenwerking met:
Anzegem, Avelgem, Deerlijk, Harelbeke, Kortrijk, Kuurne, Lendelede, Menen, Spiere-Helkijn, Waregem, Wervik, Wevelgem, Zwevegem

en

Natuurpunt, Velt, Boerenbond, Agro beheergroep Leie en Schelde, BBL (Bond Beter Leefmilieu), Arbeid en Milieu, Eandis, Infrax, Imog, Energiesnoeiers, W13, Logo Leieland, Fietsersbond, Voka, Unizo, De Vlaamse Waterweg, Provinciale Dienst Waterlopen, Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning, Provinciale Dienst MiNaWa, WMF (West-Vlaamse Milieufederatie), Stadlandschap Leie en Schelde, VLM (Vlaamse Landmaatschappij) , ANB (Agentschap Natuur en Bos)

INHOUDSOPGAVE

1. KADER. 5

2. KWALITATIEF ONTWIKKELEN VAN HET BLAUW-GROENE NETWERK. 6

2.1. RUIMTE VOOR WATER 7

2.2. MEER DIVERS GROEN 8

2.3. SLIM ONTHARDEN 9

3. VERSTERKEN VAN KERNEN EN STEDELIJK NETWERK. 10

3.1. TRANSFORMATIE VAN HET WOONPATRIMONIUM 11

3.2. TOEKOMSTBESTENDIG KMO-LANDSCHAP 12

3.3. STERKE ALTERNATIEVEN VOOR DE AUTO 13

4. ACTIVEREN VAN PRODUCTIEVE LANDSCHAPPEN. 14

4.1. NAAR EEN CO_2-ARM ENERGIESYSTEEM 15

4.2. LANDBOUW IN EVOLUTIE 16

4.3. ECOSYSTEEMDIENSTEN HERSTELLEN 17

1. KADER

Zuid-West-Vlaanderen klimaatneutraal in 2050: daar wil Leiedal ambitieus naartoe. Maar hoe doe je dat concreet? Eind 2016 keurde de Vlaamse regering het strategische project ZeroRegio goed en met dat project wil Leiedal, samen met heel wat partners, de regio ruimtelijk aanpassen aan de gevolgen van de klimaatverandering, en de eigen bijdrage aan de klimaatverandering meteen herleiden tot nul.

In het verleden waren grote infrastructuren (water-, spoor-, steen- en snelwegen) de motor voor de ontwikkeling van onze regio. Nu willen we het klimaat als motor zien voor een omslag naar een aantrekkelijke, klimaatbestendige en leefbare regio. In 2015 werd het Burgemeestersconvenant uitgebreid naar het Covenant of Mayors for Climate and Energy. Net zoals het Covenant omvat ook ons manifest zowel mitigatie (beperken van de klimaatverandering) als adaptatie (aanpassen aan de (gevolgen van) klimaatverandering). Hiermee zetten we de eerste stap naar een vernieuwd mitigatie- en adaptatieplan voor Zuid-West-Vlaanderen.

Door een 'klimaatbril' werden de drie krachtlijnen van onze ruimtelijke visie voor de regio van Leie en Schelde opnieuw bekeken. Wat is vanuit die krachtlijnen specifiek voor het klimaat in onze regio? Waar liggen de uitdagingen en de kansen?

Als we met Zuid-West-Vlaanderen willen evolueren naar een klimaatneutrale, veerkrachtige en adaptieve regio, moeten we de wortels aanpakken. Hoewel het klimaatverhaal heel complex is en niet alle oplossingen even eenduidig zijn, proberen we met dit manifest een leidraad neer te schrijven voor de lokale besturen. Per subthema formuleren we een aantal concrete, exemplarische en gedragen acties, op basis van wetenschappelijk onderzoek, referenties uit binnen- en buitenland en het Klimaatatelier van 29 maart 2018. Aan de hand van deze acties kunnen de diverse actoren samen met de nieuwe lokale besturen het klimaatbeleid in de volgende legislatuur vormgeven.

KLIMAATVERANDERING IN VLAANDEREN IN EEN NOTENDOP

- DE GEMIDDELDE JANUARI–TEMPERATUUR ZAL MET 1,5 TOT 4,2 ˚C STIJGEN
- DE GEMIDDELDE AUGUSTUSTEMPERATUUR ZAL MET 2,4 TOT 8,9 ˚C STIJGEN
- PIEKBUIEN IN DE ZOMER ZULLEN 2,5 KEER INTENSER ZIJN
- BUIEN DIE VROEGER MAAR OM DE 100 JAAR VOORKWAMEN, ZULLEN OM DE 10 JAAR VOORKOMEN
- TIJDENS DE WINTERMAANDEN ZAL DE WINDSNELHEID AANZIENLIJK TOENEMEN
- LANGERE DROGE PERIODES ZORGEN VOOR SCHADE AAN GEWASSEN EN BIODIVERSITEIT
- WARMER GRONDWATER LEIDT TOT MEER BIOLOGISCHE ACTIVITEIT EN DUS SLECHTERE WATERKWALITEIT

2. KWALITATIEF ONTWIKKELEN VAN HET BLAUW-GROENE NETWERK

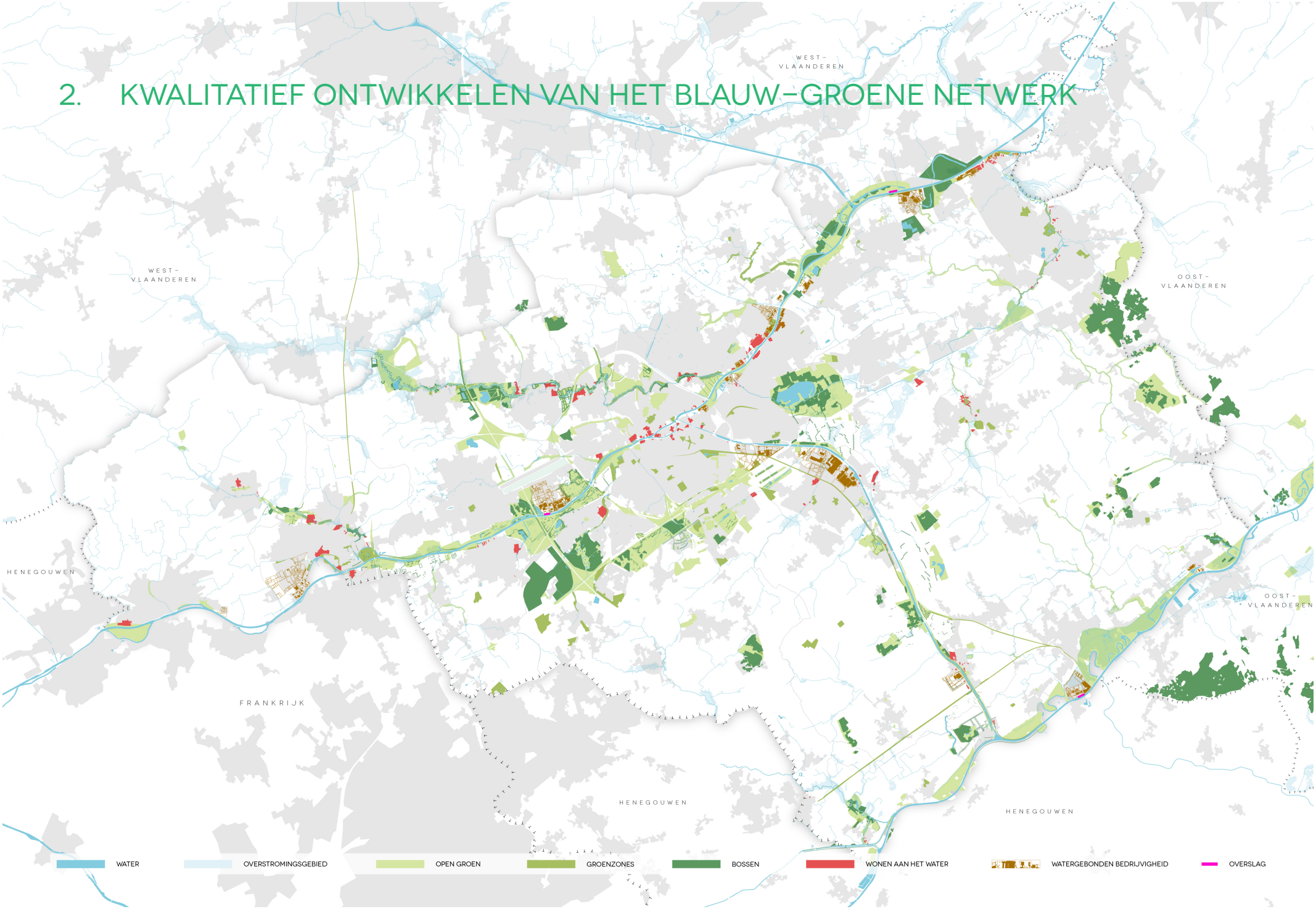

2.1. RUIMTE VOOR WATER

Zuid-West-Vlaanderen is een streek van beken en rivieren. De Leie, de Schelde, het Kanaal Bossuit-Kortrijk, de Gaverbeek, Heulebeek, Markebeek, Spierebeken, Geluwebeek... Ze stromen door ons landschap en ons collectieve geheugen. De grote rivieren en kanalen stuwen ook vandaag nog de ontwikkeling voort. De Leiewerken (Seine-Schelde) brengen in hun kielzog kansen met zich mee voor watergebonden bedrijvigheid en stedelijke waterfrontontwikkelingen. De Schelde(meersen) omvatten het grootste aaneengesloten natuurgebied in de regio. Met het strategische project Kanaal Bossuit-Kortrijk willen we het kanaal dan weer beter ontsluiten voor hedendaagse scheepvaart.

Deze waterlopen en projecten bieden ook kansen om de regio klimaatbestendig te maken. De Leie stroomt door heel wat verstedelijkte kernen en kan de oververhitting in de zomer, die in onze regio al net zo aanwezig is als in de grote steden in Vlaanderen, onder controle houden. Als er bij de ontwikkeling van waterlopen voldoende aandacht naar groene, zachte oevers gaat, gaan ook het biologische waterleven en de biodiversiteit erop vooruit. Dit 'natuurherstel' hoort steeds op de agenda te staan bij grootschalige waterwegprojecten.

Ook de vele beken en grachten zijn verweven in het DNA van onze regio. Aan deze kleinere waterlopen palen heel wat overstromingsgevoelige gebieden: niet minder dan 10% van onze oppervlakte valt hieronder. In de toekomst zal de neerslag een pak heviger worden. Daarom moeten we dringend ruimte maken voor water in deze gebieden, soms permanent, soms in uitzonderlijke situaties. Werken aan de beken en grachten in ons landschap zou prioritair moeten zijn, met winst op allerlei vlakken: recreatieve wandel- en fietspaden langs de beken, natte natuurontwikkeling, bufferbekkens die water kunnen sparen voor hergebruik, de grondwatertafels die worden gevoed, de oppervlaktewaterlopen die worden hersteld door bv. hermeandering, de oevers die landschappelijk worden ingericht zodat ecologische corridors ontstaan en ook de waterkwaliteit blijft een aandachtspunt. We moeten de riolering dringend gaan ontdubbelen, maar dat kost geld en gaat traag. Overstorten zijn een probleem, zeker met het toenemende aantal piekbuien, en waterlopen kanaliseren en inbuizen haalt de waterkwaliteit en het bergend vermogen naar beneden. De waterkwaliteit moet dus worden aangepakt.

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. WATERLOPEN EN GRACHTEN HERWAARDEREN: OPNIEUW OPENLEGGEN EN HERSTELLEN WAAR VERDWENEN MET AANDACHT VOOR BIODIVERSITEIT
2. WATER OPHOUDEN IN HET LANDSCHAP OP PLAATSEN WAAR DE REGEN VALT EN INZETTEN OP MEERVOUDIG GEBRUIK
3. WATER VAN GROOTGEBRUIKERS HERGEBRUIKEN VOOR LANDBOUW
4. PROACTIEF BELEID INZAKE VRIJWAREN VAN BEBOUWING EN OPHOGINGEN IN OVERSTROMINGSGEVOELIGE GEBIEDEN
5. BEGELEIDEN VAN GEMEENTEN OMTRENT KENNIS OVER INDIVIDUELE BEHANDELINGSINSTALLATIES VAN AFVALWATER (IBA)
6. SENSIBILISEREN BURGERS EN AMBTENAREN OVER HET BELANG VAN EN DE URGENTIE AANGAANDE RUIMTE VOOR WATER

DE SCHELDEMEERSEN IN AVELGEM EN SPIERE-HELKIJN

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. BESTAAND GROEN BEHOUDEN EN UITBREIDEN
2. GROENSTRATEGIE EINDELIJK IN UITVOERING BRENGEN
3. BURGERS BEWUSTMAKEN VAN DE WAARDE VAN VERWILDERD GROEN WAARDOOR PARKEN EN TUINEN NATUUR KUNNEN WORDEN
4. BURGERS ONTZORGEN EN LATEN SAMENWERKEN BIJ STADSGROEN EN LANDSCHAPSELEMENTEN
5. BEEKVALLEIEN EN LANDSCHAPSELEMENTEN INRICHTEN ALS ECOLOGISCHE CORRIDORS
6. MEER GROEN VOORZIEN OP STRAAT–, BUURT– EN WIJKNIVEAU, ZOALS REGENTUINEN, GEVELTUINEN, BOMEN LANGS STRATEN EN ANDERE INFRASTRUCTUREN, TIJDELIJK GROEN...

2.2. MEER DIVERS GROEN

Slechts 1,22% van de bodem in onze regio is bestemd als bos. Dat is bijzonder weinig ten aanzien van West-Vlaanderen (2,52%), Vlaanderen (11%) of Europa (30%). Bovendien zijn nog niet alle bestemde bosgebieden effectief gerealiseerd. Dat zou een prioriteit moeten zijn.

Bos en bij uitbreiding groen zijn van groot belang voor het klimaat. Ze nemen CO_2 op, bieden verkoeling in de zomer, laten meer water door en zorgen voor meer biodiversiteit. Maar ook voor onze gezondheid is groen belangrijk. We willen allemaal schone lucht inademen en ook mentaal is het gezonder en aangenamer wonen en werken in een groene omgeving.

BLAUW–GROENDOORADERDE WOONOMGEVINGEN ZIJN BESTAND TEGEN HET STEDELIJKE HITTE–EILANDEFFECT

Een aantal gebieden in onze regio leent zich bij uitstek voor natuurontwikkeling, historisch gezien en typisch voor onze regio: kleikoppen, voormalige ontginningsgebieden, tijdelijk onderbenutte sites, bermen van infrastructuur...

Groen en water gaan samen, net omdat het groen de waterproblematiek kan verzachten. Het maakt de bodem infiltreerbaarder, de bomen houden zelf ook water op, de bladeren verdampen water... Een logische keuze dus om natuurontwikkeling te voorzien langs de waterlopen.

Maar niet alle planten- en boomsoorten zijn even goed bestand tegen droge of natte periodes. We moeten onze plantenkeuze daarom hoognodig aanpassen aan de wijzigingen die op til zijn, zodat er geen kaalslag optreedt in de al beperkt aanwezige groenstructuren.

2.3. SLIM ONTHARDEN

20% van de bodem in onze regio is verhard of bebouwd. In Vlaanderen is dat slechts 12%. 25.000 woningen in de regio zijn bovendien gebouwd in potentieel overstromingsgebied. De maatschappelijke kost bij overstromingen is enorm. Ruimte voor water, wateropname in de bodem en waterberging is met name in onze regio een opgave.

We moeten niet alleen voorkomen dat de bodem verder wordt dichtgemaakt. We moeten er ook werk van maken om bestaande situaties te ontharden. Een aantal zaken lijkt relatief makkelijk te realiseren:

- parkeervakken, voet- en wandelpaden, pleinen... bij (her) aanleg voorzien van waterdoorlatende materialen
- straatprofielen van landelijke, plaatselijke wegen versmallen en voorzien van waterdoorlatende materialen
- groendaken steeds meer ingeburgerd maken
- grachten voorzien van stuwen om het water op te houden en de grondwatertafels te voeden in droge periodes

Op schaal van de hele regio vormen de nakende klimaatveranderingen de aanleiding tot een (noodzakelijke) transformatie in het landschap. Dat landschap moet op verschillende manieren meer water ophouden, maar daardoor kan het net ook zeer aantrekkelijk worden. Een evolutief landschap afhankelijk van het neerslagregime kan ontstaan met een nieuwsoortige beeldkwaliteit en recreatief medegebruik. Onze specifieke bodemgesteldheid, waar infiltratie vaak niet evident is, vraagt om een andere benadering dan elders in Vlaanderen.

Onze regio, ten slotte, is kwetsbaar op het vlak van drinkwater. We hebben twee beperkte waterwingebieden in de Scheldevallei, maar ons drinkwater wordt vooral gezuiverd uit Scheldewater. Het gebied De Gavers speelt hierin een belangrijke rol. Een precair evenwicht waarvan de regio heel sterk afhankelijk en zeker de nodige aandacht verdient.

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. INVENTARIS OPSTELLEN VAN ‘NUTTELOZE’ VERHARDINGEN
2. SENSE OF URGENCY CREËREN VIA DOELGERICHTE COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE
3. FACTS & FIGURES UITWERKEN VAN GROENDAKEN EN WATERDOORLATENDE VERHARDING IN PRIVATE EN PUBLIEKE RUIMTE
4. 10% TOT 25% WEGOPPERVLAK INFILTREERBAAR MAKEN BIJ DE HERAANLEG VAN WEGEN
5. FOOTPRINT VAN GEBOUWEN BEPERKEN DOOR O.A. GEMEENSCHAPPELIJKE PARKEERRUIMTE BIJ BESTAANDE EN NIEUWE VERKAVELINGEN, OPLEGGEN VAN COMPENSATIE MET GROENE RUIMTE, ETC.
6. WEDSTRIJD UITSCHRIJVEN VOOR MOOISTE ONTHARDING
7. PEILGESTUURDE DRAINAGE

ONTHARDEN VAN LANDELIJKE WEGEN

VERTRAAGDE AFVOER IN GRACHTEN

3. VERSTERKEN VAN KERNEN EN STEDELIJK NETWERK

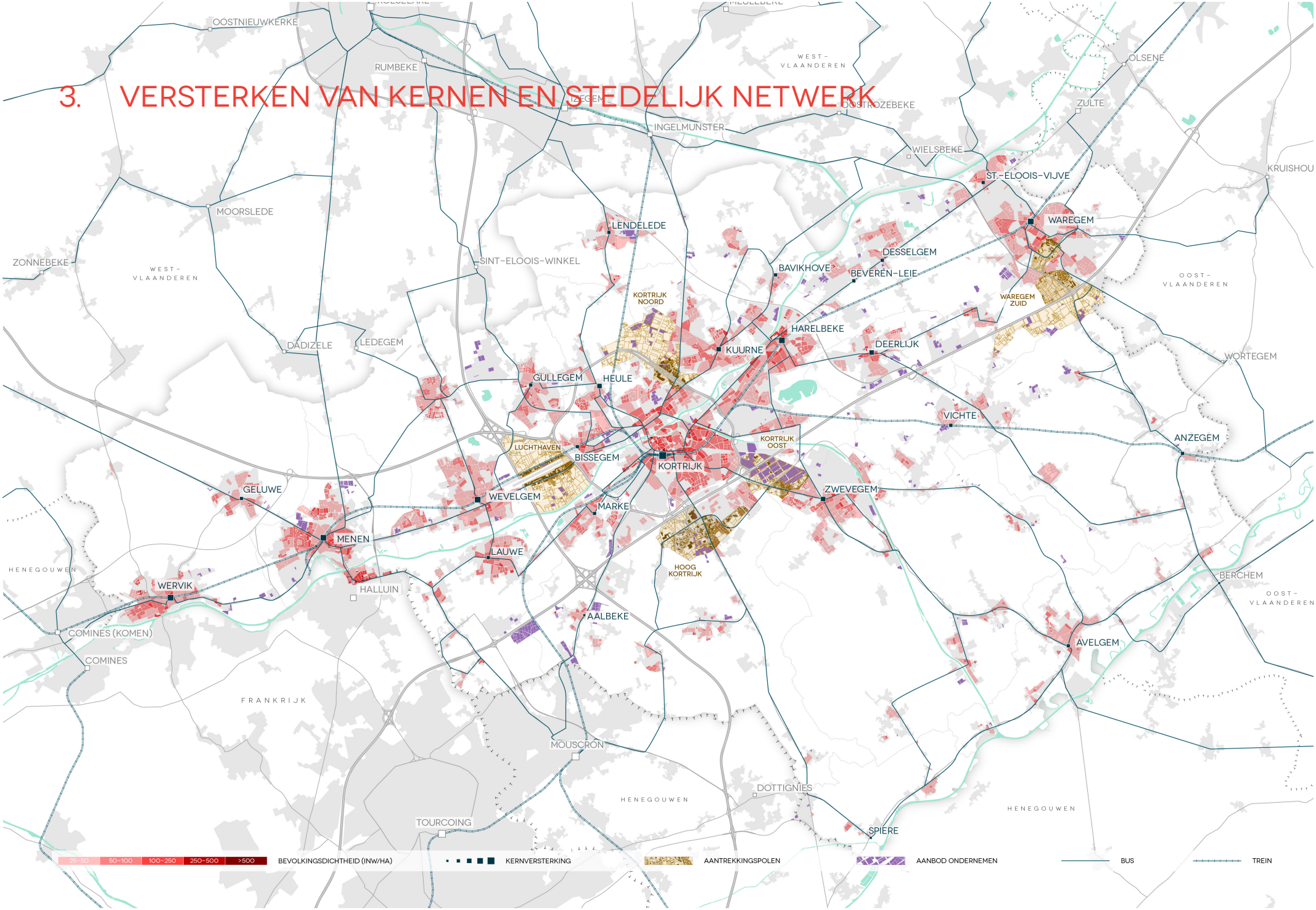

3.1. TRANSFORMATIE VAN HET WOONPATRIMONIUM

In Zuid-West-Vlaanderen staan ongeveer 130.000 woningen. Al die woningen moeten verwarmd worden en vooral daardoor zijn ze goed voor een derde van het totale energieverbruik. Vlaanderen wil tegen 2050 alle woningen BENOveren: beter renoveren tot E60. Dat betekent een noodzakelijke renovatiedynamiek van 8 woningen per dag in een zeer individuele markt (75% is particulier eigenaar). Bovendien is 13% van onze woningen structureel slecht en is vervangbouw aan de orde. In die context lanceerde Intercommunale Leiedal in maart 2017 de RenovatieCoach, die mensen professioneel begeleidt tijdens hun renovatiewerken.

Een aantal doelgroepen vormt hierbij een specifieke uitdaging en is daarom in het bijzonder een taak voor de overheid: private huurwoningen, sociale woningen, appartementen, mensen in (energie)armoede, erfgoed...

Elk gebouw kan de doelstelling halen. Het is dan wel belangrijk om de juiste maatregelen op verschillende schaalniveaus te bekijken: gebouw, wijk of stadsdeel. Verwarmingssystemen op wijkniveau kunnen in bepaalde situaties een oplossing bieden. Verkavelingen uit de jaren 60 en 70 transformeren, is een belangrijke uitdaging. Het gaat dan over selectief verdichten, gekoppeld aan het energievraagstuk en de omgang met water en groen. Bijkomende woningen in onze regio zijn op zich geen doel: er is weinig behoefte vanuit de demografische inschattingen. Woonprojecten kunnen echter een middel zijn om op diverse vlakken meer kwaliteit te ontwikkelen en om het ruimtelijke rendement te verhogen. Vanaf 2030 wordt daarom enkel nog aan nieuwbouw gedaan als vervangingsbouw of door het hergebruiken/herorganiseren van bestaande sites. Dergelijke projecten zijn minstens energie- en waterneutraal.

Tot slot moeten we ook de onderbenutting van openbare gebouwen aanpakken. Bepaalde gebouwen staan na een bepaald uur leeg, scholen, bibliotheken, gemeentehuizen... Die panden kunnen we dus dubbel gaan gebruiken. Een beter en efficiënter gebruik komt niet alleen het ruimtelijke rendement ten goede, maar kan ook financieel interessanter zijn voor de steden en gemeenten.

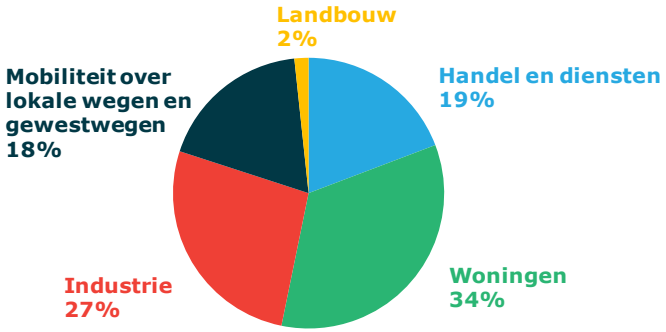

AANDEEL CO2-UITSTOOT PER SECTOR

RENOVATIECOACH OVERSCHOUWT WERKEN IN HARELBEKE

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. VERDICHTINGSSTRATEGIE VOOR BESTAANDE VERKAVELINGEN EN OUDE STADSDELEN UITWERKEN MET AANDACHT VOOR KWALITATIEVE WOONOMGEVING
2. DUBBEL EN TIJDELIJK GEBRUIK VAN ALLE GEBOUWEN STIMULEREN: PUBLIEKE, SEMI-PUBLIEKE EN PRIVATE
3. RENTELOZE LENINGEN EN RENOVATIEBEGELEIDING VOOR ALLE DOELGROEPEN, VOORAL IN DE KERNEN
4. HOGE KWALITEITSEISEN STELLEN VOOR WOONPROJECTEN EN RENOVATIES I.F.V. MAATSCHAPPELIJKE MEERWAARDE
5. TOEKENNEN VAN GETRAPTE SUBSIDIES AFHANKELIJK VAN DE LEVENSCYCLUSANALYSE VAN DE GEBRUIKTE MATERIALEN BIJ RENOVATIES
6. STRUIKELBLOKKEN VOOR ALTERNATIEVE WOONVORMEN WEGNEMEN: JURIDISCH, ORGANISATORISCH, BRANDVEILIGHEID...
7. COMPACT BOUWEN EN DEELSYSTEMEN VOOR BERGING INVOEREN
8. COLLECTIEVE RENOVATIESTRATEGIEËN UITWERKEN

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. KMO'S ONTZORGEN BIJ HET NEMEN VAN KLIMAATVRIENDELIJKE EN ENERGIEPOSITIEVE MAATREGELEN
2. ONDERNEMEN IN DE KERN BETER ONDERSTEUNEN EN WAAR NODIG HERLOCALISEREN
3. INNOVATIEMANAGERS IN HET LEVEN ROEPEN OM OMSLAG NAAR CIRCULAIRE ECONOMIE TE ONDERSTEUNEN
4. OPTIMALISEREN VAN DE LOCATIE VAN BEDRIJVENTERREINEN OM DUURZAME MOBILITEIT MOGELIJK TE MAKEN
5. BEOORDELINGSKADER (KLIMAATTOETS) VOOR VERGUNNINGEN UITWERKEN
6. INZETTEN OP SENSIBILISEREN VAN BEDRIJVEN INZAKE SAMENWERKINGSVERBANDEN, INNOVATIE EN AFVALBEHEER
7. BIODIVERSITEIT OP BEDRIJVENTERREINEN MAXIMALISEREN
8. BEDRIJVENTERREINEN ONTWIKKELEN TOT HUBS VAN DUURZAME ENERGIE, ONDER MEER VIA WINDENERGIE EN RESTWARMTERECUPERATIE

3.2. TOEKOMSTBESTENDIG KMO–LANDSCHAP

Sinds 2003 gaat de economische groei niet langer gepaard met een toenemend gebruik van fossiele brandstoffen. Ook in de economische sector is dus een omslag mogelijk.

Ook al is er weinig echt energie-intensieve industrie in de regio, toch ligt het totale energieverbruik in Zuid-West-Vlaanderen relatief hoog ten opzichte van de rest van Vlaanderen. De oorzaak? De vele kmo's, weliswaar vaak gevestigd op bedrijventerreinen. In onze regio moeten we bijzondere inspanningen leveren om de bedrijven samen te brengen met het oog op energiemanagement. De omschakeling naar hernieuwbare energie creëert ook opportuniteiten voor de tewerkstelling in de regio: fabricage, installatie, onderhoud, recyclage.

Hernieuwbare energie produceren op bedrijven(terreinen) d.m.v. windmolens, zonnepanelen en warmtepompen is belangrijk, maar we moeten net zozeer inzetten op energiezuinigere bedrijfsgebouwen, energie-efficiëntere bedrijfsprocessen en restwarmterecuperatie. Collectieve grondstoffenketens komen niet makkelijk van de grond. De actoren binnen die ketens zijn te afhankelijk van elkaar. Met het oog op efficiëntere en duurzame bedrijfsprocessen ligt daar een opportuniteit om in te zetten op het interne productieproces en de lineaire economie om te buigen naar een circulair alternatief. Zulke initiatieven zijn in de regio al schaars aanwezig (bv. Papilio in Kuurne, dat tapijten maakt uit fietsbanden).

Bij het revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen focussen we vandaag vooral op het optimaliseren van openbaar domein, maar in de toekomst moeten we ook aandacht hebben voor energie, water en groen. Samenwerkingsverbanden in parkmanagement, 'ken je buren' enzovoort bieden kansen om collectieve energieprojecten op te zetten. Tegen 2040 willen we het aanbod voor kmo's volledig uit reconversie halen.

Op het vlak van zuinig ruimtegebruik lijken er nog veel mogelijkheden te liggen in het bouwen in de hoogte (technieken voor magazijnen zijn hier al op afgestemd), het parkeren onder, op of in een gebouw, en het verweven/stapelen van functies (serres op een bedrijfsgebouw?). Groenbuffers, ten slotte, bieden nog heel wat kansen op multifunctioneel gebruik: natuur, zachte recreatie, landbouwgerelateerd gebruik... Dat moeten we verder exploreren.

De Leiewerken maken meer transport over water mogelijk. Deze werken moeten gepaard gaan met een locatiebeleid voor watergebonden activiteiten en het verkennen van mogelijkheden voor stadsdistributie of personenvervoer over het water. Bedrijven die bereid zijn hun vrachtverkeer (gedeeltelijk) van de weg te halen, kunnen hiervoor financieel vergoed worden.

BUFFERBEKKEN EN WINDMOLENS OP BEDRIJVENTERREIN EVOLIS

3.3. STERKE ALTERNATIEVEN VOOR DE AUTO

Onze regio wordt gekenmerkt door een heel dicht wegennet: de R8, E17, E403, A19 en vele gewestwegen. De CO_2-uitstoot door transport en mobiliteit neemt nog steeds toe. Slechte luchtkwaliteit en lichtpollutie gaan hiermee hand in hand.

Pasklare oplossingen zijn er vandaag niet. Toch kunnen we in de eerste plaats werken aan een kwalitatief alternatief voor de auto. Op korte termijn moeten we voor 100% de kaart van de fietser en het openbaar vervoer trekken.

In onze regio vormen (voormalige) spoorwegen en waterlopen een groot potentieel voor snelle fietsverbindingen over lange afstand. Missing links moeten we dan wel aanpakken. De overheid heeft de verantwoordelijkheid om infrastructuurwerken op te zetten en uit te voeren, en dient daarbij telkens prioriteit te geven aan maximaal comfort, veiligheid en beleving voor voetgangers en fietsers.

Weginfrastructuren moeten we herinrichten met het oog op maximaal comfort, veiligheid en beleving voor voetganger en fietser. Overdekte, afsluitbare staanplaatsen dicht bij toegangen nodigen uit om de fiets te nemen.

Openbaar vervoer is bij ruimtelijke ontwikkelingen vandaag veeleer volgend en degressief dan sturend. Om de individuele autoverplaatsingen terug te dringen is een performant openbaarvervoersnetwerk nochtans onmisbaar. Door slim te verdichten, kunnen we de stationsomgevingen en het openbaar vervoer aantrekkelijker maken. Een logische volgende stap is het uitbouwen van mobipunten: verknopingen van verschillende alternatieve vervoersmodi op aantrekkelijke plaatsen. Collectief vervoer en deelsystemen vormen hier een goede aanvulling op.

Verder kunnen we de CO_2-uitstoot beperken met alternatieven voor benzine en diesel: CNG (Compressed Natural Gas), elektriciteit, waterstof, enzovoort. De interesse voor zulke voertuigen is de laatste jaren al sterk gestegen, maar we kunnen ze zeker nog verder promoten. Dat kan door voldoende laadpalen, CNG- en waterstoftankstations te voorzien.

Tot slot moeten we het transport via de binnenvaart en het spoor verder bevorderen als alternatieven voor vrachtverkeer, toelevering in stadscentra (city depot) en personenvervoer (watertaxi). Met de Leiewerken wil de Vlaamse Waterweg tot 100 miljoen ton vrachtverkeer op het water krijgen.

NET ALS IN KOPENHAGEN MOET VOORRANG GEGEVEN WORDEN AAN DE FIETS

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. HET STOP–PRINCIPE TOEPASSEN EN DE FIETSINFRASTRUCTUUR EN HET STRAATBEELD DAARAAN AANPASSEN
2. MOBIPUNTEN AANLEGGEN OP STRATEGISCHE PLAATSEN OP MAAT VAN DE GEMEENTE
3. DEELMOBILITEIT BLIJVEN STIMULEREN, INCLUSIEF HET DELEN VAN EIGEN, PRIVATE AUTO'S
4. COMFORTABELE, AANTREKKELIJKE EN AANGEPASTE FIETSENSTALLINGEN BIJ PUBLIEKE FUNCTIES EN IN HET STRAATBEELD VOORZIEN IN PLAATS VAN ENKELE PARKEERPLAATSEN VOOR AUTO'S
5. GOEDERENVERVOER OVER WATER BEVORDEREN DOOR MIDDEL VAN SYSTEMEN ALS CITY DEPOT
6. VOLDOENDE PUBLIEK TOEGANKELIJKE, SLIMME LAADINFRASTRUCTUUR VOORZIEN
7. BOVENLOKAAL FIETSSNELWEGENNET UITBOUWEN, GELINKT AAN EEN COMFORTABEL EN VEILIG LOKAAL FIETSNET

4. ACTIVEREN VAN PRODUCTIEVE LANDSCHAPPEN

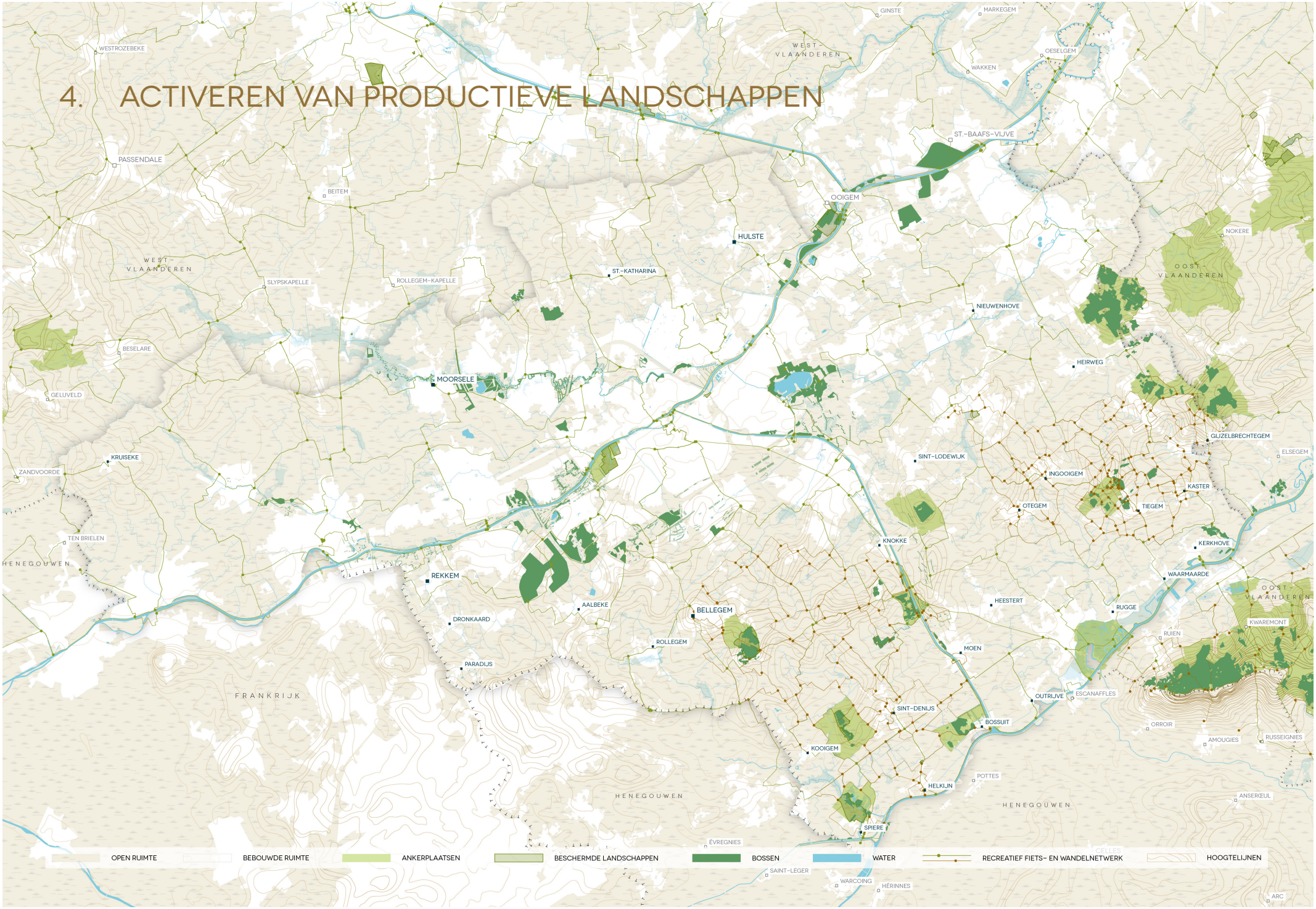

4.1. NAAR EEN CO_2–ARM ENERGIESYSTEEM

Lokale besturen speelden een belangrijke rol in de uitbouw van het huidige energiesysteem (stroomproductie en distributie, van stadsgas tot aardgasdistributie). Ook nu moeten ze opnieuw de lijnen uitzetten voor de omschakeling naar een CO_2-arm en betaalbaar energiesysteem, waarbij ze uitgaan van het specifieke energieprofiel van de regio.

In 2015 was 8% van de energie uit de regio hernieuwbaar. Om in 2050 klimaatneutraal te worden, moeten we dus sneller schakelen. Er is vooral potentieel voor zonnepanelen op de vele daken in onze dichtbebouwde regio. Door die dichte bebouwing liggen windmolens daarentegen zeer moeilijk. Op de heuveltoppen van het interfluvium, waar de minste bebouwing is, zijn die dan weer vanuit het Vlaamse beleid (voorlopig) niet toegestaan. Het vergt nog heel wat innovatie om woningen en andere gebouwen CO_2-neutraal te verwarmen (i.p.v. met aardgas en stookolie). De potenties voor lokale biomassa zijn heel beperkt. Dat ligt vooral aan het intensieve grondgebruik in onze regio. Blijven over? Verwarming via 'all electric' (bv. warmtepompen), warmtenetten (restwarmte, solar) en beperkte hoeveelheden biogas of synthetisch gas.

Het huidige landschap wordt gekenmerkt door grote energie-infrastructuren: van historische windmolens tot hoogspanningsleidingen vanuit Zwevegem en Ruien. Een vernieuwd energiesysteem leidt tot een nieuw energielandschap, met elementen zoals hernieuwbare energieproductie, energieopslag, smart grids en warmtenetten. Warmtenetten van de vierde generatie vormen een match met onze regio. Ze kunnen warmte op lagere temperaturen capteren uit verschillende bronnen (koelwarmte, afvalwarmte uit industriële processen en stroomproductie, zonnewarmte…). Er is ruimte voor klein- of grootschalige systemen, zolang de ruimtelijke en energetische randvoorwaarden maar kloppen. Je kunt er perfect energie mee opslaan: bovengronds, ondergronds en in de thermische inertie van gebouwen. Een wijkgerichte aanpak dringt zich wel op: welke energieoplossing is de beste voor welke wijk?

Overheden hebben een voorbeeldrol te vervullen in het energieneutraal maken van hun patrimonium, om te tonen dat het kan. Openbare verlichting moet bijvoorbeeld niet alleen vervangen worden door duurzamere verlichting, ze moet ook (verder) worden gedoofd. De introductie van slimme verlichting is een volgende stap.

OFFICIËLE START VAN DE BURGERCOÖPERATIE: ZONNEPANELEN OP GEMEENTELIJKE DAKEN IN KUURNE

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. PARTICIPATIE BIJ NIEUWE PROJECTEN OVER HERNIEUWBARE ENERGIE VERPLICHTEN IN GEMEENTERAADSBESLUIT
2. WIJKGERICHTE PLANNEN VOOR GROENE WARMTE ONTWIKKELEN
3. OPENBARE GEBOUWEN EN OPENBARE VERLICHTING SLIMMER MAKEN EN SLIMMER BEHEREN
4. GEBOUWEN VOORBEREIDEN OP AANSLUITING OP HET TOEKOMSTIGE WARMTENET, VIA ENGAGEMENTEN VAN PUBLIEKE GEBOUWEN EN SOCIALE HUISVESTING
5. VERORDENING VOOR CENTRALE STOOKRUIMTES VOOR APPARTEMENTSGEBOUWEN
6. STRATEGIE UITWERKEN VOOR UITROL VAN WARMTENETTEN IN DE REGIO
7. ENERGIESNOEI–AMBTENAAR EN (ROLLEND) INVESTERINGSBUDGET VOOR ENERGIEREDUCTIE IN OPENBARE GEBOUWEN
8. INSTALLEREN VAN BELONINGSSYSTEEM VOOR DIENSTEN / VERENIGINGEN DIE ENERGIE BESPAREN

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. INVESTEREN IN KORTE KETEN EN BIOLANDBOUW, OOK VOOR EIGEN GEBRUIK, EN GOEIE LOKALE INITIATIEVEN UITBREIDEN
2. OPEN RUIMTE VRIJWAREN VOOR DUURZAME EN AGRO–ECOLOGISCHE LANDBOUW
3. ANALYSE MAKEN VAN DE LANDBOUWSECTOR VOOR EEN BETER BEGRIP
4. EROSIEBESTRIJDINGS–MAATREGELEN NEMEN ZOALS GRASSTROKEN, HOUTKANTEN, BEHOUD PERMANENT GRASLAND, PLOEGLOOS BOEREN...
5. VERHOGEN VAN HET ORGANISCH STOFGEHALTE IN DE AKKERLANDEN VOOR EEN BETERE BODEMVRUCHTBAARHEID
6. PILOOTPROJECT OPZETTEN ROND BOSLANDBOUWSYSTEMEN (AGRO FORESTRY)
7. VOEDSELVERLIES TEGENGAAN E.G. MARKT VOOR MISVORMDE GROENTEN EN FRUIT
8. ONDERSTEUNEN EN WAARDEREN VAN EEN ECOSYSTEEMDIENSTBENADERING WAARBIJ LANDBOUW, ENERGIE, ERFGOED, WATER... VERWEVEN WORDEN

4.2. LANDBOUW IN EVOLUTIE

De landbouwsector staat in heel Vlaanderen onder druk, onder meer door ruimtevragen vanuit andere functies. Toch is de vruchtbare bodem in onze regio een troef voor duurzame en grondgebonden landbouw. Op termijn is dit een troef voor de voedselproductie in de omgeving van een grote afzetmarkt.

Belangrijk voor een leefbare landbouw is de garantie dat agrarisch bestemde ruimte gereserveerd wordt voor beroepslandbouw. Bijkomende maatschappelijke diensten zoals landschapszorg vereisen een billijke vergoeding. Specifieke aandacht dient te gaan naar de zwerfvuilproblematiek in landbouwpercelen die een nefaste impact heeft op de gezondheid van runderen.

Ook de landbouw wordt geconfronteerd met de klimaatverandering. Erosie en wisselende neerslag, zoals de droogte in het voorjaar van 2017, stellen de landbouw voor grote uitdagingen. Dat zal op lange termijn een aanpassing in teeltkeuzes en -methodes vragen. We moeten een nieuw agrarisch landschap vormgeven waarbij we water kunnen bijhouden en de ondiepe grondwatertafels kunnen aanvullen. Landbouwgebieden kunnen we inzetten als tijdelijke berging bij uitzonderlijke piekbuien, zolang er goede afspraken worden gemaakt qua vergoeding.

Erosie kunnen we tegengaan door grasstroken of kleine landschapselementen op perceelsgrenzen aan te planten en door de ploegrichtingen aan te passen. Belangrijke elementen zijn het behoud van permanent grasland op de steile hellingen, ondanks de druk door nieuwe bedrijfsvoering, en de aanleg van houtkanten. Oeverstroken langs beken en grachten kunnen ook het oppervlaktewater vrijwaren tegen de gevolgen van het uitspoelen van meststoffen.

Tot slot is het noodzakelijk dat de blik op landbouw wordt verruimd en zicht biedt op vormen van landbouwverbreding, zoals stadsnabije landbouw met vormen van korte keten. De gemeente kan hierin mede-initiatiefnemer zijn en het belang van een regionale voedselstrategie bij de bevolking kenbaar maken. Voornamelijk in onze regio ligt er tussen steden en dorpen veel ruimte met historisch landbouwgebied, waar volop ingezet kan worden op stadslandbouw.

OPENING VOLKSTUINPARK SCHOONVELDEN IN WERVIK

EROSIEBESTRIJDING D.M.V. PLANTAARDIGE DAMMEN

4.3. ECOSYSTEEMDIENSTEN HERSTELLEN

Ecosysteemdiensten zijn allerlei natuurlijke processen zoals water- en luchtzuivering of het behoud van een vruchtbare bodem. Ze vinden plaats overal waar natuur voldoende kansen krijgt. Als die ecosysteemdiensten afnemen, moet de samenleving zelf opdraaien voor bijkomende kosten, onder andere voor gezondheidszorg of natuurherstel.

Het verhaal van de uitstervende bijen waardoor de voedselproductie wereldwijd onder druk komt, is een bekend en illustratief voorbeeld. Biodiversiteit gaat immers over een precair evenwicht in de natuur dat door menselijk ingrijpen kan worden verstoord. Een aantal soorten zijn hierin 'symboolsoorten' die een heel ecosysteem vertegenwoordigen: bijen, maar ook vleermuizen, uilen, salamanders… Werken aan het herstel van de biotopen van deze soorten heeft daarom een positieve invloed op een volledig ecosysteem met een grote groep van planten en dieren.

BESTUIVING DOOR INSECTEN IS EEN VOORBEELD VAN EEN ECOSYSTEEMDIENST EN IS NOODZAKELIJK VOOR 75% VAN DE VOEDINGSGEWASSEN. IN 2013 HAALDE 34% VAN ALLE BIJENVOLKEN IN EUROPA DE LENTE NIET

Het inzetten op biodiversiteit en ecosysteemdiensten speelt zich af op verschillende schaalniveaus:

- creatie van grote aaneengesloten zones in natuurbeheer
- ontwikkeling van corridors, verbindingen en stapstenen voor planten en dieren tussen natuurterreinen
- natuurlijke inrichting van oevers van waterlopen (principes van natuurtechnische milieubouw)
- uitbouw van groene infrastructuur, zoals natuurgericht bermbeheer
- aandacht voor meer natuur op private terreinen, zoals tuinen en bedrijventerreinen
- meer natuur in een stedelijke omgeving, inclusief wilde natuur en speelnatuur voor de jeugd

WAT KAN DE GEMEENTE DOEN?

1. GEMEENTELIJK GROENPLAN EN BOMEN(BEHEERS)PLAN OPSTELLEN
2. BURGERS SENSIBILISEREN EN GEMEENTELIJKE AMBTENAREN BEGELEIDEN
3. TIJDELIJK GROEN VOORZIEN OP LEEGSTAANDE OF BRAAKLIGGENDE TERREINEN
4. NATUURINCLUSIEVE MAATREGELEN BIJ BOUWPROJECTEN STIMULEREN
5. BIODIVERSITEIT BEVORDEREN BIJ BEHEER VAN WEGBERMEN, PARKEN, STRAATBOMEN EN PLANTSOENEN
6. GEBIEDSGERICHTE AANPAK BIJ DE UITVOERING VAN MAATREGELEN VOOR SPECIFIEKE SYMBOOLSOORTEN
7. SAMENWERKEN MET LOKALE INITIATIEVEN, VERENIGINGEN EN BURGERS

LEIE
DAL